dud õhtane jut olnud, näitasid enamist meie öösed unenäud, kord lahked ja naljakad, teinekord jälle koledad. Kui jutuwestja mõnda wanast sarwikust, kodukäiatest ja nende sarnatsest oli rääkinud, siis ei julgend kedagi enam üksi uksele minna, ja öösene unenägu sünnitas sagedast' uuumhärja suurusi sikkusi ja kassisi, kellel kümme sarwe pääs ja tulised sabad taga olid. Teisekorra kuulmised töiwad lahkeid, kirjuid, naljakaid kujusi unenäule iluks. Kõigearmsamad jutud olid meil niisugused, kus mõnikord waga sõba alt koera-hamba jalg ehk käsi kogemata wäljapaistis.

Meie päiwil, ma tean seda selgest', ei peeta rahwa keskel wanaaegsest jutust enam midagi lugu; se on üks mahajäätud põld, mis kedagi ei künna. Tarkuse tuuled sõeluwad igaltpoolt ja tseitungid kandwad sõnumid kõigist, mis maailmas juhtub. Kes seal niipalju aega saab, ennemuisteste jutu lugeda ehk teise suust kuulda? Ehk mul kül sellepärast lugejate lootust ei ole, siiski tahan täna wana Toa Jaagubi mälestusest ühe ennemuistese jutu rääkida neile, „kes lugeda tahawad.“ Kes targemad, jätko lori lugemata, sundi ei ole sellepoolt kellegile. — Ja nüüd läki otsekohe jutule.

Meie maa oli juba wanal aeal mitmesse jausse jagatud, nõnda kui praegused maakondade nimed tunnistawad, kui Wiru, Järwa, Arju, Lääne, Alutaguse ja muud. Mõned teised nimed kadusid iljemine rahwa suust, ehk muudeti teisite, kui linnad ja alewid ehitati, kus siis mõnikord uus linna nimi ka ümberkaudse maakonnale osaks sai. Nõnda kuuleme

rahwa suus Paide-, Rakwere-, Pärnu- ja Wõrumaast räägitawad, mis nimetused kõik linnadest tõusnud. Üks endine, juba muiste aeal suur ja kaugel kuulus maakond meie maal oli Tuisula, kellest wanad jutud paljugi teadwad rääkida. Tuisala oli enne seda aega, kui wõera maade rahwa sugud meie muru said tallama, üks kena, pik, lai ja igapidi õnnistatud maakond, pereka rahwaga. Kena linnake seisis maakonna keskel, ilusad külad ja wallad igalpool, ligemal ja kaugemal linna ümber. Mõisad ja kirikud ehitati wast iljemine, kui ristiusk meie maal aset sai wõtnud. Kuida wanem rahwas räägib, peab üks osa praegust Arju, Wiru, Järwa ja Tartu maad endise Tuisula koha peal seisma; aga kedagi ei tea nma raeapiirisi selgemalt ülesanda, kuda naad wanast olid joosnud. Rahwas näitas mulle mitmes kohas suuri kiwisi ja mõnda kaewandiku, mis endise Tuisula raea märkideks arwati; aga kustki ei leidnud ma tõteliku tunnistähte, et kiwid ja kaewandikud Tuisula raea tähendasid. — Kuda kuulus maakond oma pereka rahwaga nõnda wõis ärakaduda, et nüst mite wähemat märki üle ei jäänud: se wõiks mõne meelest imelik olla. Aga kes aea-raamatuid pikemalt läbikatsunud, kül se teab, kui mitu kuulust riiki ja rahwa sugu soota otsa lõpes, ehk nende riismed aega mööda nõnda teistega segamine läksid, et alguse nimi ärakadus. Meie maa aearaamatute wanus on kahekssa sada aastat. Mis enne seda sündis, sest on arwast' mõni radade jälg wanema rahwa mälestusse jäänud, mis suust suhu päriti.

Maa-rahwa Kasuline Kalender 1859, lk 2